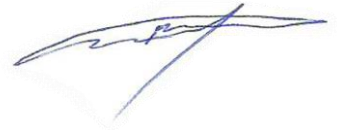

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ

Фролова Наталія Львівна

УДК: 338.246.025.2

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА
СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-
ІНФРАСТРУКТУРНИЙ АСПЕКТ

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українському державному університеті залізничного транспорту Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, доцент
Дикань Олена Володимирівна,
Український державний університет
залізничного транспорту, професор кафедри
менеджменту і адміністрування.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Прохорова Вікторія Володимирівна,
Українська інженерно-педагогічна академія,
завідувач кафедри економіки та організації
діяльності суб'єктів господарювання;

доктор економічних наук, професор
Кузьминчук Наталія Валеріївна,
Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна, професор кафедри маркетингу,
менеджменту та підприємництва.

Захист відбудеться «04» липня 2019 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.820.05 в Українському державному університеті залізничного транспорту за адресою: м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 3.501.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Українського державного університету залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 2.209 та на сайті Українського державного університету залізничного транспорту: <http://kart.edu.ua>.

Автореферат розісланий «31» травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Чорнобровка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Стратегічну роль в активізації процесів економічного зростання відіграє мале та середнє підприємництво, яке виступає базисом формування внутрішнього валового продукту і дохідної частини державного та місцевого бюджетів, задовольняє суспільні потреби в товарах і послугах, забезпечує зайнятість і підвищення рівня життя населення, виступає осередком активізації інноваційно-інвестиційного потенціалу країни.

Попри провідну роль малого і середнього підприємництва в стимулюванні економічного розвитку країни наразі в Україні не сформовано ефективного середовища для їх функціонування. Надмірний регуляторний і бюрократичний тиск на суб'єкти малого та середнього підприємництва, недосконалість інституціонального забезпечення і обмеженість інструментів державної підтримки їх розвитку, невідповідність механізмів взаємодії держави, бізнесу та суспільства в аспекті формування державної політики в цій сфері призвели до значного зменшення кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва, поглиблення фінансово-економічної нестабільності і зниження потенціалу їх конкурентоспроможності. З огляду на характер дестабілізуючих факторів, особливої ваги набуває формування конструктивних пропозицій щодо удосконалення державного регулювання суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні на основі розроблення дієвого інституціонально-інфраструктурного підґрунтя забезпечення їх стійкого розвитку.

Теоретико-методологічний базис дисертаційного дослідження ґрунтується на наукових поглядах щодо удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності, у т. ч. малого та середнього підприємництва, таких вчених, як М. Беззубова, Д. Букреєва, Т. Васильців, Ж. Гарбар, В. Геєць, О. Гончаренко, Г. Гончаров, Н. Гришина, В. Дикань, О. Євсєєва, І. Зайцева, Ю. Кіндзерський, О. Клепанчук, Г. Колісник, П. Колісніченко, І. Колупаєва, Н. Кузьминчук, В. Мареніченко, О. Назаркевич, Л. Попова, М. Поґрібняк, В. Прохорова, Т. Прутська, В. Третяк, Л. Українська, О. Шраменко та ін.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням процесів розвитку суб'єктів підприємницької діяльності, зокрема малого та середнього підприємництва, відображено в працях таких вчених, як Н. Азьмук, Д. Антонюк, Г. Бублей, В. Дикань, О. Дикань, О. Дейнека, І. Дмитрієв, О. Донець, О. Зоріна, Л. Калініченко, О. Кірдіна, Я. Коваль, В. Компанієць, І. Корогод, О. Криворучко, Л. Позднякова, І. Сидорук, А. Старух, Г. Талан, І. Токмакова, О. Чупир, В. Шинкаренко, Л. Яремченко та ін.

Віддаючи належне науковій і практичній значущості праць названих учених, слід зазначити, що існує потреба в удосконаленні теоретико-методологічних і методичних засад державного регулювання малого та середнього підприємництва з урахуванням глобальних тенденцій розвитку суб'єктів цієї сфери і можливостей підвищення їх конкурентоспроможності на національному та світовому ринках. У зв'язку з цим вельми актуальним є розроблення теоретичних положень та інструментарію державного регулювання малого і середнього підприємництва, формування моделі інституціонального середовища і розроблення підходу до

організації державного регулювання розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва на основі залучення бізнес-асоціацій як посередницьких структур у забезпеченні злагодженої співпраці держави, бізнесу та громадськості з метою підвищення конкурентоспроможності суб'єктів цієї сфери.

Усі ці обставини зумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Наукові результати і висновки дисертаційного дослідження використано при виконанні наукових досліджень Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету за темою «Інвестиційне забезпечення і управління капіталізацією в контексті економічної безпеки підприємств» (номер державної реєстрації 0116U005224), де автором обґрунтовано доцільність використання потенціалу малого та середнього підприємництва для подолання кризових явищ у національній економіці.

Дисертаційна робота виконана відповідно до основних положень Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні (затверджена Законом України від 21 грудня 2000 р. № 2157-III) і Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року (затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є удосконалення теоретико-методологічних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо державного регулювання малого та середнього підприємництва як базису економічного зростання України.

Поставлена мета дисертаційного дослідження зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- проаналізувати особливості державної політики у сфері підприємницької діяльності та ідентифікувати етапи становлення і розвитку системи державного регулювання малого та середнього підприємництва;
- розвинути теоретичні положення державного регулювання малого та середнього підприємництва;
- розробити методичний підхід до оцінювання результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва і здійснити аналіз ефективності заходів його реалізації на сучасному етапі;
- систематизувати інструменти державного регулювання суб'єктів малого та середнього підприємництва за пріоритетами їх розвитку і напрямками державної політики в цій сфері;
- сформувати модель інституціонального середовища розвитку малого та середнього підприємництва;
- розробити підхід до організації державного регулювання малого та середнього підприємництва.

Об'єкт дослідження – процес державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні положення, методичні підходи і практичні рекомендації щодо удосконалення державного регулювання

малого та середнього підприємництва в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і вирішення зазначених завдань використано такі методи: *порівняльний аналіз і графічний метод* – для відображення сучасного стану і тенденцій розвитку малого та середнього підприємництва в Україні; *систематизація і класифікація* – для упорядкування інструментів державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні; *морфологічний аналіз* – для уточнення змісту наукової категорії і системи принципів державного регулювання малого та середнього підприємництва; *моделювання* – для обґрунтування моделі інституціонального середовища розвитку малого та середнього підприємництва; *експертний і розрахунково-аналітичний* – для оцінювання результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні; *аналогії та екстраполяції* – для формування пропозицій щодо створення бізнес-асоціацій адаптивного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва; *абстрактно-логічний* – для узагальнення теоретичних напрацювань і формулювання висновків дослідження.

Інформаційну базу дослідження склали закони та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють сферу малого та середнього підприємництва України, публікації провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, монографічні дослідження фахівців за проблематикою державного регулювання суб'єктів підприємництва і забезпечення їх розвитку, дані фінансової і статистичної звітності суб'єктів малого та середнього підприємництва, ресурси Інтернету.

Наукова новизна отриманих результатів. Найбільш важливі результати дослідження, що містять елементи наукової новизни, полягають у такому:

удосконалено:

- модель інституціонального середовища розвитку малого та середнього підприємництва, яку, на відміну від існуючих, доповнено, по-перше, глобальними трендами у сфері управління підприємницькою діяльністю, що визначили напрями співпраці інституцій державного, бізнес- та громадського рівнів; по-друге, інституціями координації міжсекторальної взаємодії щодо адаптації суб'єктів малого та середнього підприємництва до інституціональних змін у середовищі їх функціонування. Це дозволило визначитися щодо організаційного базису стимулювання розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні;

- періодизацію розвитку державного регулювання малого та середнього підприємництва, що, на відміну від існуючих, містить п'ять етапів, які відображують еволюційні зміни законодавчої бази та інструментів державного регулювання підприємництва відповідно до рівня компетентності органів влади та населення України. Це дало можливість виявити недоліки в системі державного регулювання малого та середнього підприємництва і визначити пріоритетні заходи щодо їх нівелювання;

- підхід до організації державного регулювання малого та середнього підприємництва, який, на відміну від існуючих, передбачає створення бізнес-асоціацій як посередницьких структур в узгодженні ініціатив держави, бізнесу і громадськості щодо розроблення і реалізації інструментарію стимулювання інноваційного розвитку і забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів малого та

середнього підприємництва. Визначено мету і принципи створення і функціонування бізнес-асоціацій, їх основні завдання за такими напрямками розвитку малого та середнього підприємництва: регуляторно-експертний, інноваційно-технологічний, фінансово-інвестиційний, інформаційно-консультативний та науково-освітній. Формування бізнес-асоціацій дозволить підвищити конкурентні переваги вітчизняних суб'єктів малого та середнього підприємництва в бізнес-середовищі;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні положення державного регулювання малого та середнього підприємництва за рахунок уточнення змісту наукової категорії «державне регулювання малого та середнього підприємництва» з позиції системно-структурного і аналітико-результативного підходів, визначення нормативних, загальних і специфічних принципів і напрямів реалізації державної політики розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва. Дані положення є підґрунтям для формування інструментарію державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні;

- систематизація інструментів державного регулювання малого та середнього підприємництва, яка, на відміну від відомих, враховує пріоритети розвитку малого та середнього підприємництва (забезпечення цифрової трансформації бізнес-процесів, активізація інтернаціоналізації бізнесу, формування високотехнологічного сектора, розвиток інноваційного підприємництва і стартап-компаній) і передбачає виділення інструментів за напрямками державної політики в цій сфері: інституційно-правові, бюджетно-податкові, фінансово-інвестиційні, інституціонально-інфраструктурні та інформаційно-консультативні інструменти. Це дасть можливість сформувати ефективну систему державної підтримки розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва з позиції досягнення пріоритетів їх зростання, що зумовлені глобальними трендами розбудови цього сектора;

- методичний підхід до оцінювання результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва, що, на відміну від існуючих, полягає у визначенні індикаторів оцінки ефективності реалізації державної політики у цій сфері на національному рівні та в розрізі її ключових напрямів. Дана методика дозволяє оцінити дієвість важелів державного регулювання і обґрунтувати вибір пріоритетних інструментів державної підтримки розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що розроблені в дисертації теоретико-методологічні засади, методичні підходи і практичні рекомендації можуть бути використані в процесі обґрунтування стратегічних і програмних ініціатив розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. Сукупність отриманих наукових положень доведено до рівня методичних рекомендацій і прикладного інструментарію, практичне застосування яких дозволить покращити ефективність процесів державного регулювання малого та середнього підприємництва в країні.

Результати дисертаційного дослідження отримали практичне застосування. Зокрема рекомендації щодо формування інституціонального середовища розвитку малого та середнього підприємництва використано в діяльності ТОВ «Харківська

роздрібна компанія» (акт впровадження № 12/11 від 14 листопада 2018 р.), інструментарій державного регулювання малого та середнього підприємництва впроваджено в діяльність ТОВ «ОА «Кобальт» (акт впровадження № 18/11 від 22 листопада 2018 р.), підхід до організації державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва впроваджено в діяльність ТОВ «АВАНТИС ПЛЮС» (акт впровадження № 4/12 від 6 грудня 2018 р.), методичний підхід до оцінювання результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва застосовується в діяльності Департаменту бюджету й фінансів Харківської міської ради (акт впровадження № 54/12 від 10 грудня 2018 р.).

Теоретичні та практичні розробки, запропоновані в дисертації, використовуються в навчальному процесі Українського державного університету залізничного транспорту при викладанні дисциплін «Державне управління економікою», «Державне регулювання і планування економіки», «Державне та регіональне управління», «Конкурентоспроможність підприємства», «Основи бізнесу» і при виконанні випускних кваліфікаційних робіт магістрів, що підтверджується актом впровадження від 30 жовтня 2018 р.

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, отримані в дисертаційній роботі і винесені на захист, здобуто особисто автором і відображено в наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві [1, 2, 3, 10, 11, 13, 14, 22], у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом особистої роботи автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження пройшли апробацію на 9 Міжнародних і 4 Всеукраїнських науково-практичних конференціях: Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток (Харків, 2018); Технології та інфраструктура транспорту (Харків, 2018); Проблеми розвитку малих відкритих економік (Житомир, 2018); Фінансування, інвестування та кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці (Дніпро, 2018); Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика (Харків, 2018); Економіка, фінанси, управління та право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку (Полтава, 2018); Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики (Одеса, 2018); Розвиток фінансів, банківської справи та страхування в Україні та світі (Київ, 2018); Сучасні проблеми менеджменту (Київ, 2018); Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання (Харків, 2018); Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України (Харків, 2018); Економічне зростання: стратегія, напрями і пріоритети (Запоріжжя, 2019); Міжнародні економічні відносини на сучасному етапі: стан, проблеми та розвиток (Дніпро, 2019).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 24 наукові праці, серед яких 2 колективних монографії, 8 статей у наукових фахових виданнях, що входять до наукометричних баз даних, 1 стаття в зарубіжному науковому виданні (входить до міжнародної наукометричної бази даних Scopus), і 13 матеріалів і тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг наукових праць складає 7,32 друк. арк., з яких особисто автору належить 6,45 друк. арк.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 318 сторінок, у т. ч. основний текст займає 212 сторінок. Матеріали дисертації проілюстровано 33 рисунками, 27 таблицями та містять 9 додатків. Список використаних джерел налічує 345 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну і практичну значущість отриманих результатів, наведено дані щодо їх апробації і публікацій.

У першому розділі «*Тенденції державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва у контексті економічного зростання України*» проаналізовано макроекономічну динаміку розвитку України і розкрито наслідки реалізації державної економічної політики, досліджено потенціал малого та середнього підприємництва як базису економічного зростання країни, здійснено аналіз державної політики у сфері малого та середнього підприємництва в Україні.

Аналіз макроекономічного становища України свідчить про поширення стагнаційних процесів і поглиблення кризових явищ в економіці, важлива роль у подоланні яких належить малому та середньому підприємству, що здійснює вагомий внесок у внутрішній валовий продукт і формування бюджетів усіх рівнів, сприяє насиченню вітчизняного ринку товарами та послугами і працевлаштуванню значної кількості населення країни.

Наразі сектор малого і середнього підприємництва функціонує в умовах кризи. Спостерігається не лише падіння обсягів реалізації продукції суб'єктами малого та середнього підприємництва і погіршення фінансово-економічних результатів їх діяльності, а й збільшення кількості неплатоспроможних підприємств, згортання підприємницької активності в даному секторі економіки. Ґрунтуючись на встановлених тенденціях розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва, систематизовано деструктивні фактори впливу на особливості функціонування сектора малого і середнього підприємництва в країні залежно від сфери і рівня їх виникнення за такими групами: загальноекономічні та політичні, інституціонально-регуляторні, фінансово-інвестиційні, інформаційно-консультативні та комунікативні фактори зовнішнього середовища; організаційно-управлінські, фінансово-економічні, інвестиційні та інноваційно-технологічні фактори внутрішнього середовища. Встановлено, що дія зазначених факторів посилюється у зв'язку з відсутністю ефективних інструментів державної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва в країні. Зважаючи на стратегічну значущість малого та середнього підприємництва у стимулюванні процесів розбудови економіки країни, обґрунтовано доцільність удосконалення державного регулювання і розроблення дієвої системи державної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва з метою забезпечення сприятливих умов для їхнього розвитку.

Аналіз особливостей становлення і розвитку державної політики у сфері

малого та середнього підприємництва дозволив виявити основні етапи її трансформації, що відображують еволюційні зміни законодавчої бази та інструментів державного регулювання підприємництва відповідно до рівня компетентності органів влади та населення України (рис. 1).

Рис. 1. Періодизація розвитку державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні

Встановлено, що сучасний етап характеризується впровадженням системного підходу до державного регулювання і підтримки малого та середнього підприємництва і супроводжується формуванням відповідних стратегічних і програмних ініціатив. Дослідження його особливостей дозволило виявити недоліки в системі державного регулювання цієї сфери і визначити першочергові заходи щодо їх нівелювання (рис. 2).

<i>регуляторний і координуючий рівень</i>		<i>підтримуючий і стимулюючий рівень</i>			
<i>недоліки законодавчо-регуляторного характеру</i>	наявність значного масиву нормативно-правових актів, що регулюють сферу малого та середнього підприємництва	значна кількість контролюючих органів у сфері державного регулювання малого та середнього підприємництва	<i>недоліки інституціонально-інфраструктурного характеру</i>		
	стихийний характер внесення змін і доповнень до чинного законодавства у сфері малого та середнього підприємництва	низька якість та ефективність роботи органів виконавчої влади у сфері державного регулювання малого та середнього підприємництва		низька результативність інструментів державної підтримки малого та середнього підприємництва	неналежна територіальна розгалуженість державних інституцій підтримки розвитку малого та середнього підприємництва
	подвійне трактування деяких законів і підзаконних актів у сфері малого та середнього підприємництва, їх неузгодженість і суперечність	недосконалість механізму залучення бізнесу до узгодження державної політики у сфері малого та середнього підприємництва		узагальнений характер показників оцінювання результативності реалізації запланованих заходів щодо державної підтримки малого та середнього підприємництва	низький рівень професійної зрілості та дієвості інституцій державної підтримки розвитку малого і середнього підприємництва
	невідповідність національного законодавства у сфері малого та середнього підприємництва європейським нормам права	декларативний характер заходів щодо подолання корупції і зниження тіншової економіки		невідповідність запланованих і фактичних обсягів фінансування державних програм у сфері малого та середнього підприємництва за рахунок бюджетних коштів	відсутність успішного досвіду з розбудови державних інституцій з активізації інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва
	розмитість законодавчих норм стосовно захисту прав суб'єктів малого та середнього підприємництва і забезпечення їх економічної безпеки	часткове дублювання функцій у сфері державного регулювання малого та середнього підприємництва органами виконавчої влади		невиконання заходів, визначених програмами розвитку малого та середнього підприємництва	нерозвиненість інституту саморегулювання у сфері державної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва
	недосконалість законодавства щодо державної реєстрації суб'єктів малого та середнього підприємництва, їх банкрутства та ліквідації	надмірне втручання посадових осіб контролюючих органів державної влади в діяльність суб'єктів малого та середнього підприємництва		формальний та узагальнений характер звітності щодо результативності реалізації заходів державної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва	низький рівень фінансування державних фондів підтримки малого та середнього підприємництва
	недостатня прозорість і суперечливий характер механізму державних закупівель, зокрема за участю малого та середнього підприємництва	формальний характер публічного обговорення регуляторних актів, прийняття яких впливає на розвиток суб'єктів малого та середнього підприємництва		відсутність прозорого відображення у звітах щодо виконання державного бюджету фактичних витрат на реалізацію бюджетних програм у сфері малого та середнього підприємництва	недосконалість механізму співпраці держави та фінансово-кредитних установ щодо пільгових умов кредитування суб'єктів малого та середнього підприємництва
	складність системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності суб'єктів малого та середнього підприємництва			відсутність науково-обґрунтованого методичного забезпечення щодо визначення результативності реалізації цільових програм у сфері малого та середнього підприємництва	обмежений характер інструментів інформаційно-комунікативної та консультативної державної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва
	високий рівень податкового тиску на суб'єкти малого та середнього підприємництва попри постійні зміни законодавства в цій сфері				
	Першочергові заходи щодо удосконалення державного регулювання малого та середнього підприємництва				
Удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку малого та середнього підприємництва	Розмежування функцій державних органів виконавчої влади, що регулюють діяльність суб'єктів малого та середнього підприємництва	Удосконалення механізму реалізації державної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва	Розширення спектра фінансово-кредитних інструментів державної підтримки розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва		
Спрощення і прискорення процесів проходження адміністративних процедур суб'єктами малого та середнього підприємництва	Зниження регулятивного тиску на суб'єкти малого та середнього підприємництва	Розроблення системи індикаторів щодо оцінювання результативності реалізації запланованих заходів державної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва	Впровадження практики моніторингу рівня компетентності та дієвості інституцій підтримки малого та середнього підприємництва		
Зменшення податкового тиску на суб'єкти малого та середнього підприємництва, використання інструментів пільгових канікул і пільгового оподаткування	Проведення реальних публічних обговорень законопроектів стосовно державної політики у сфері малого та середнього підприємництва	Фінансування державних програм у сфері малого та середнього підприємництва на основі використання пріоритетно-цільового підходу, спрямованого на подолання існуючих проблем і формування потенціалу для активізації пріоритетних напрямів розвитку	Створення ефективної інформаційно-комунікативної та консультативної платформи державної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва		
Спрощення системи обліку і звітності суб'єктів малого та середнього підприємництва	Обмеження прав контролюючих органів щодо регуляторного втручання в діяльність суб'єктів малого та середнього підприємництва	Введення практики публічного звітування щодо ефективності реалізації державних програм розвитку малого та середнього підприємництва	Формування дієвого інституціонально-інфраструктурного базису державної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва		
Забезпечення якісного діалогу між державою і суб'єктами малого та середнього підприємництва					

Рис. 2. Недоліки і першочергові заходи щодо удосконалення державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні

У другому розділі «Теоретико-методичні основи удосконалення державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні» сформовано теоретичні положення державного регулювання малого та середнього підприємництва, проведено оцінювання результативності державної політики і

розроблено інструментарій державного регулювання суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Незважаючи на позитивні зміни в системі державного регулювання малого та середнього підприємництва, що реалізовані протягом останніх років, залишається низка невирішених проблем, зумовлених використанням усталеного підходу до формування та реалізації державної політики в цій сфері. Для забезпечення якісних трансформацій у системі державного управління суб'єктами малого та середнього підприємництва потребує перегляду і удосконалення теоретичний базис їх державного регулювання.

Вивчення теорії державного управління соціально-економічними процесами, зокрема у сфері підприємницької діяльності, стало основою для формування позиції автора щодо розуміння змісту державного регулювання малого та середнього підприємництва як наряду державної економічної політики, що ґрунтується на застосуванні системно-структурного і аналітико-результативного підходів до визначення дієвих механізмів, методів та інструментів формування сприятливого середовища для забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів малого та середнього підприємництва з урахуванням світових тенденцій розбудови підприємницького сектора. Розкрито систему принципів державного регулювання малого та середнього підприємництва, яка включає нормативні (ефективності, передбачуваності, доцільності, адекватності, збалансованості, прозорості та врахування громадської думки), загальні (цілеспрямованості, реальності, комплексності, системності, гнучкості, гармонійності, послідовності, узгодженості, достовірності, своєчасності) і специфічні принципи (оптимальності та досконалості вибору важелів державного регулювання; відповідності запланованих і фактично досягнутих показників ефективності реалізації державної політики у цій сфері; рівноправності доступу суб'єктів малого та середнього підприємництва до джерел ресурсного забезпечення їх розвитку; транспарентності діяльності органів державної влади і їх компетентності в питаннях розвитку суб'єктів цієї сфери; взаємної відповідальності і паритетності інтересів держави, бізнесу і суспільства щодо забезпечення стійкого розвитку малого та середнього підприємництва).

З'ясовано, що формування системи дієвих важелів державного регулювання малого та середнього підприємництва потребує проведення комплексного оцінювання ефективності заходів, які реалізуються державою на сучасному етапі. Ґрунтуючись на цьому, запропоновано методичний підхід до оцінювання результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва, що передбачає розрахунок індикаторів оцінювання ефективності реалізації державної політики в цій сфері на національному рівні та в розрізі її ключових напрямів (рис. 3).

Основними етапами оцінювання є: 1) визначення мети його проведення; 2) розроблення системи індикаторів оцінювання і визначення методики їх обчислення; 3) розрахунок визначених індикаторів і упорядкування отриманих значень; 4) стандартизація індикаторів залежно від характеру їх впливу на ефективність державного регулювання малого та середнього підприємництва; 5) визначення коефіцієнтів значущості індикаторів і оцінювання узгодженості думок експертів щодо їх вагомості; 6) розрахунок індексів ефективності державної

політики у сфері малого та середнього підприємництва на національному рівні та в розрізі її ключових напрямів, що виступають базисом визначення Індексу результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва.

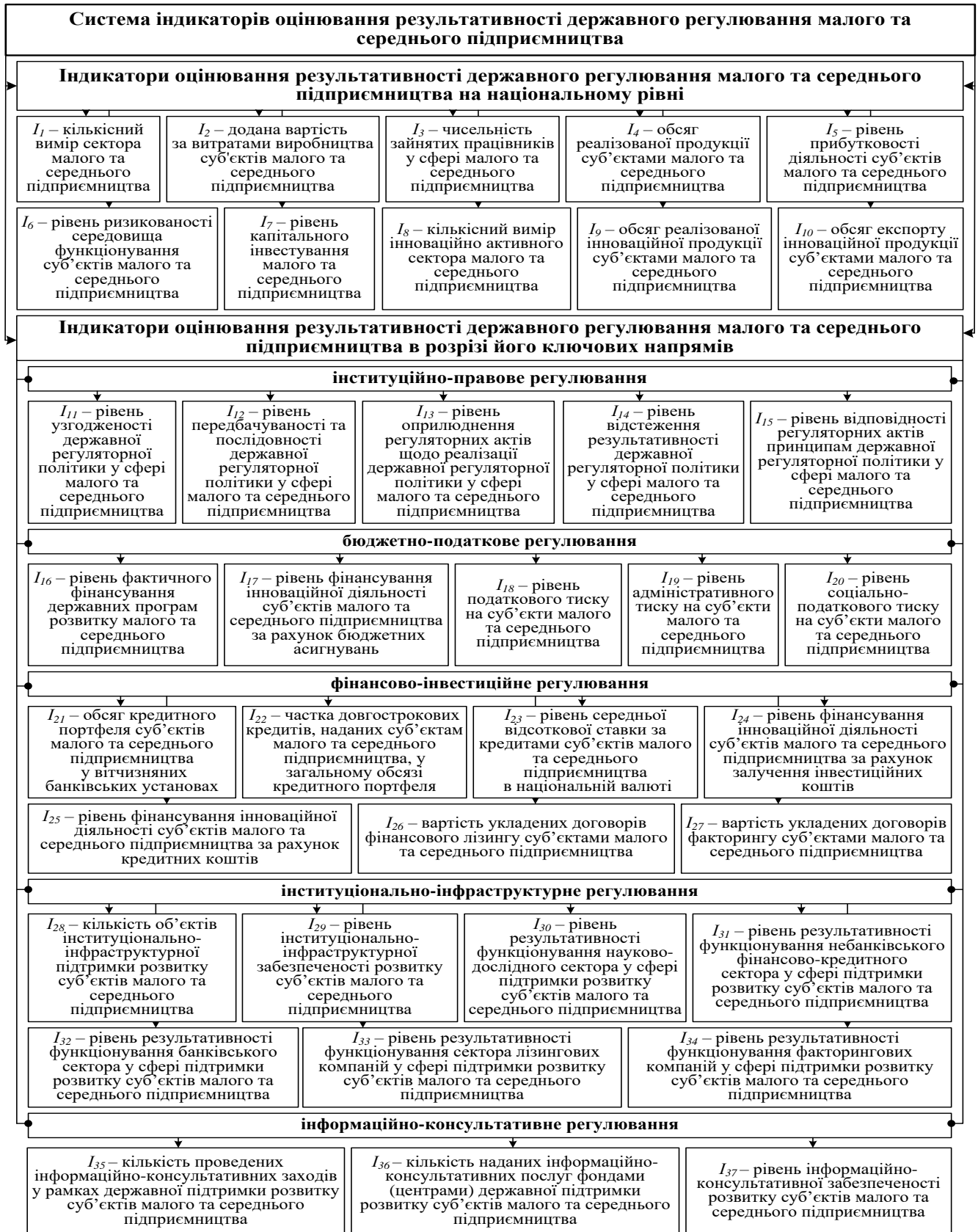

Рис. 3. Система індикаторів оцінювання результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва

Заключним етапом оцінювання є інтерпретація отриманих значень на основі відповідної шкали оцінювання: від 0 до 0,50 – неприпустимий рівень, від 0,51 до 0,70 – критичний, від 0,71 до 0,80 – низький, від 0,81 до 0,90 – середній, від 0,91 до 1,0 – високий (табл. 1, рис. 4).

Таблиця 1

Значення складових Індексу результативності державного регулювання
малого та середнього підприємництва

Значення показника за роками							
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Індекс результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва на національному рівні							
0,6640	0,6421	0,6826	0,5839	0,4494	0,4858	0,4383	0,6847
Індекс результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва в розрізі його ключових напрямів							
частковий індекс результативності інституційно-правового регулювання							
0,4785	0,4814	0,5324	0,5522	0,5625	0,6115	0,5659	0,6072
частковий індекс результативності бюджетно-податкового регулювання							
0,6890	0,4611	0,5560	0,6743	0,7256	0,5441	0,7140	0,5878
частковий індекс результативності фінансово-інвестиційного регулювання							
0,7413	0,6886	0,6863	0,7078	0,5666	0,5248	0,5735	0,6421
частковий індекс результативності інституціонально-інфраструктурного регулювання							
0,5367	0,6132	0,6986	0,7341	0,6305	0,5960	0,5839	0,5716
частковий індекс результативності інформаційно-консультативного регулювання							
0,4930	0,5943	0,7174	0,7877	0,7914	0,8837	0,9508	0,9836

Як свідчать дані рис. 4, результативність державного регулювання малого та середнього підприємництва протягом аналізованого періоду залишається на критичному рівні. Зокрема слід відзначити, що найбільш негативною динамікою характеризуються такі напрями державного регулювання, як інституціонально-інфраструктурний, інституційно-правовий і бюджетно-податковий.

Рис. 4. Графічна інтерпретація значення Індексу результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва

Зважаючи на критичний рівень результативності державної політики в цій сфері, визначено і систематизовано інструменти державного регулювання за пріоритетними напрямками розвитку малого та середнього підприємництва (забезпечення цифрової трансформації бізнес-процесів, активізація інтернаціоналізації бізнесу, формування високотехнологічного сектора, розвиток інноваційного підприємництва і стартап-компаній) і виділено інструменти за векторами державного регулювання суб'єктів цієї сфери (інституційно-правові, бюджетно-податкові, фінансово-інвестиційні, інституціонально-інфраструктурні та інформаційно-консультативні інструменти (рис. 5)).

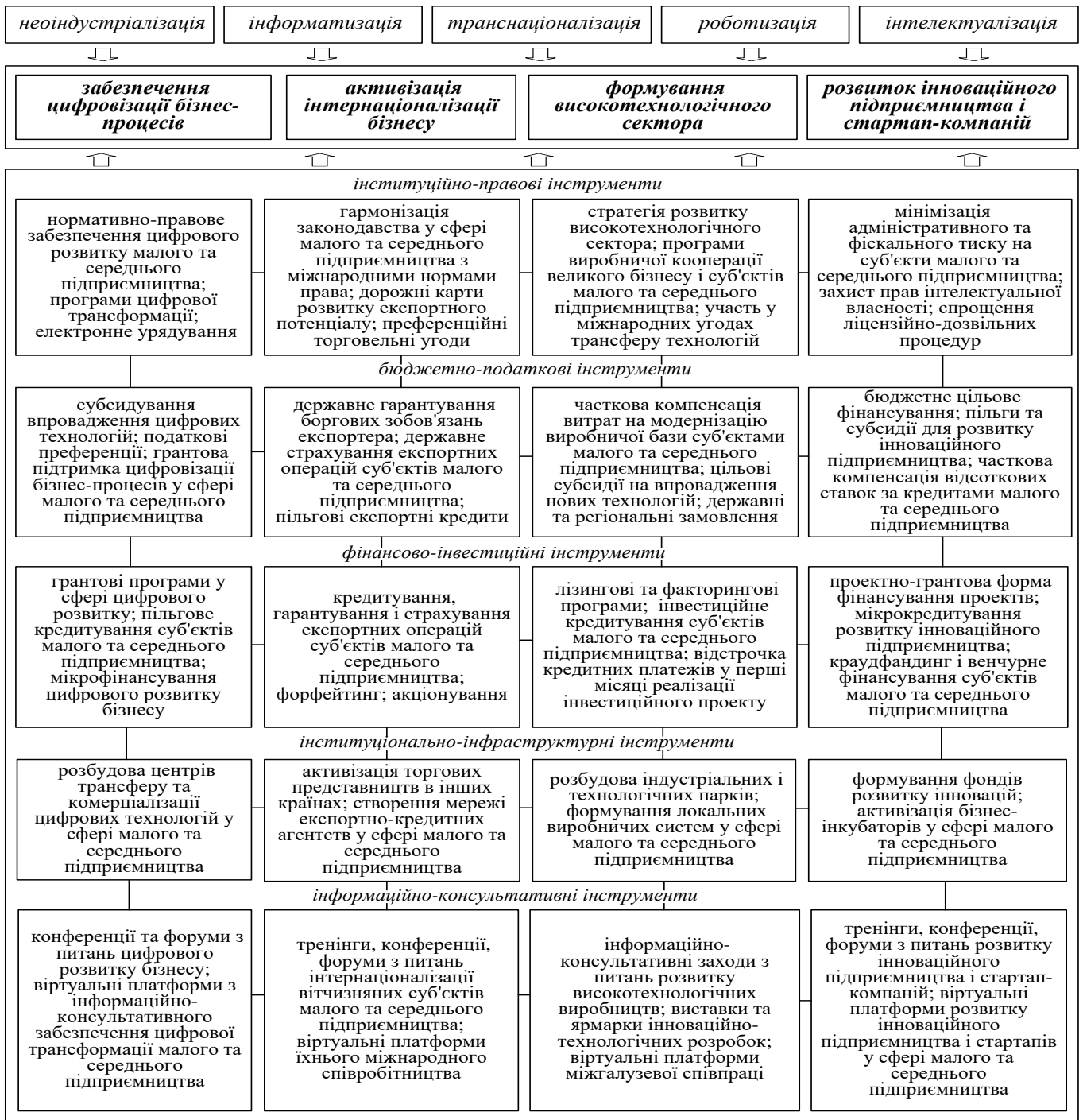

Рис. 5. Систематизація інструментів державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні

Використання представленого інструментарію стане основою формування дієвої системи державної підтримки розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва з позиції досягнення пріоритетів їх зростання, які зумовлені глобальними трендами розбудови даного сектора.

У третьому розділі *«Інституціонально-інфраструктурний базис удосконалення державного регулювання малого та середнього підприємництва»* сформовано модель інституціонального середовища розвитку суб'єктів малого та середнього підприємства і розроблено підхід до організації їх державного регулювання.

Дослідження особливостей інституційного забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва вказує на недосконалість інституціонально-інфраструктурного середовища їх функціонування. Зокрема в його структурі переважають регуляторні органи, діяльність яких характеризується надмірною бюрократизацією та централізацією і припускає дублювання функцій у сфері управління суб'єктами малого та середнього підприємства. У свою чергу інституції державної підтримки малого та середнього підприємства не виконують своїх ключових функцій. Невизначеність прав і повноважень, неналежне фінансування, незадовільне матеріально-технічне, інформаційне та методичне забезпечення, з одного боку, заангажованість, корупція, клановість, олігархія – з іншого, значно знижують ефективність функціонування відповідних інституцій щодо стимулювання розвитку малого та середнього підприємства.

Подолання виявлених недоліків і підвищення рівня адаптивності суб'єктів малого та середнього підприємства до інституціональних трансформацій у країні потребує участі громадського сектора у формуванні та реалізації державної політики в цій сфері. З огляду на це сформовано модель інституціонального середовища розвитку малого та середнього підприємства, яка, по-перше, враховує глобальні тренди у сфері управління підприємницькою діяльністю, що визначили напрями співпраці інституцій державного, бізнес- і громадського рівнів, і, по-друге, включає інституції координації міжсекторальної взаємодії щодо адаптації суб'єктів малого та середнього підприємства до інституціональних змін у середовищі їх функціонування (рис. 6). Це стало основою для формування організаційного базису забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємства в Україні.

Вивчення альтернатив державному регулюванню у сфері підприємницької діяльності дозволило дійти висновку про ефективність застосування разом з ним механізму саморегулювання. Виявлено, що гармонійне поєднання механізмів державного регулювання і саморегулювання дозволить нівелювати недоліки системи державного управління суб'єктами малого та середнього підприємства і забезпечити ефективне співрегулювання процесів їх розвитку. Дослідження світової практики впровадження концепції саморегулювання дало змогу визначити перспективні форми її реалізації. На основі цього розроблено підхід щодо організації державного регулювання малого та середнього підприємства, що ґрунтується на залученні бізнес-асоціацій як посередницьких структур в узгодженні ініціатив держави, бізнесу і громадськості щодо розроблення та реалізації інструментарію стимулювання інноваційного розвитку і забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів малого та середнього підприємства (рис. 7).

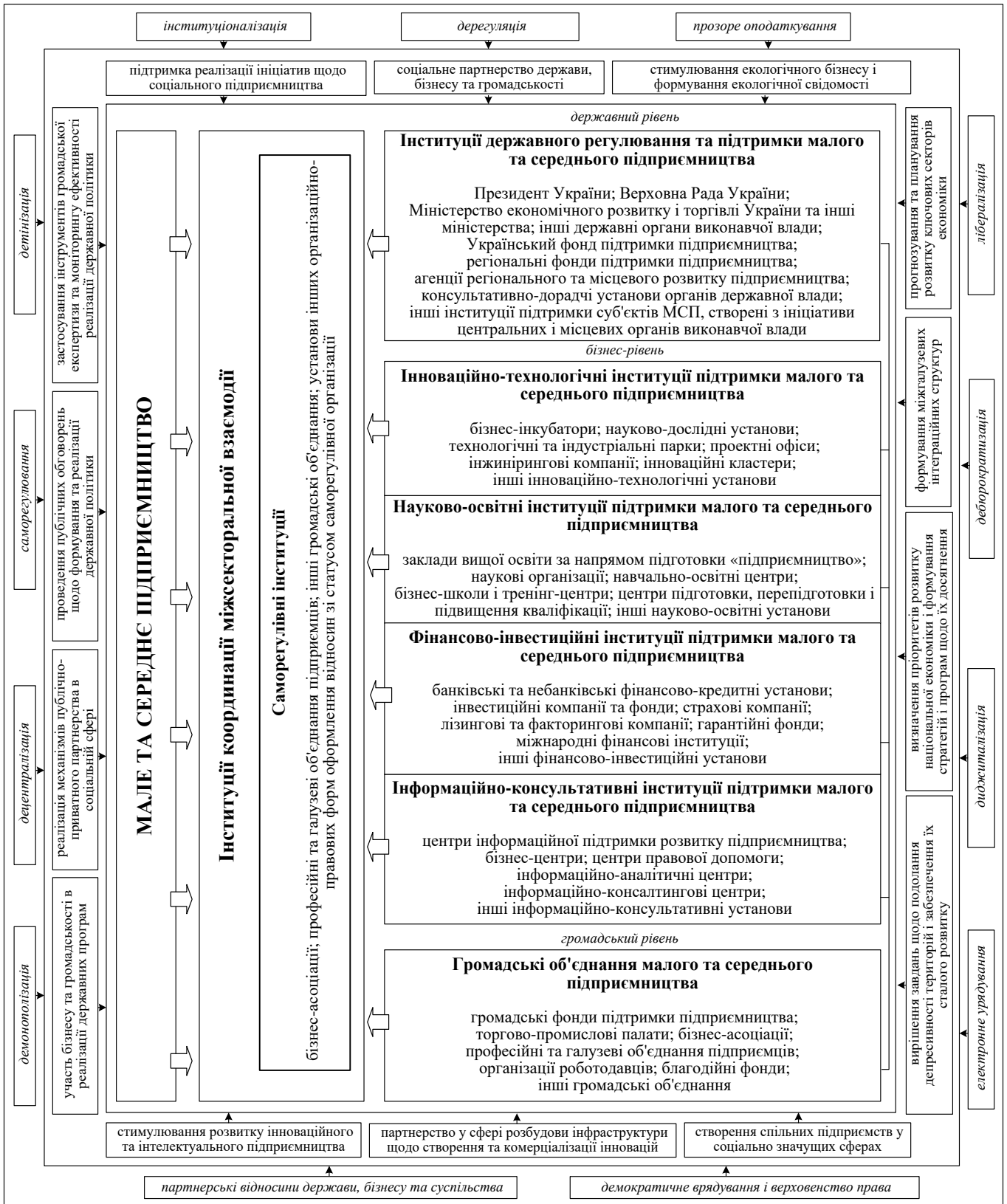

Рис. 6. Модель інституціонального середовища розвитку малого та середнього підприємництва в Україні

Окреслено мету і принципи створення і функціонування бізнес-асоціацій, їх основні завдання за такими напрямками розвитку малого та середнього

підприємництва, як регуляторно-експертний, інноваційно-технологічний, фінансово-інвестиційний, інформаційно-консультативний і науково-освітній.

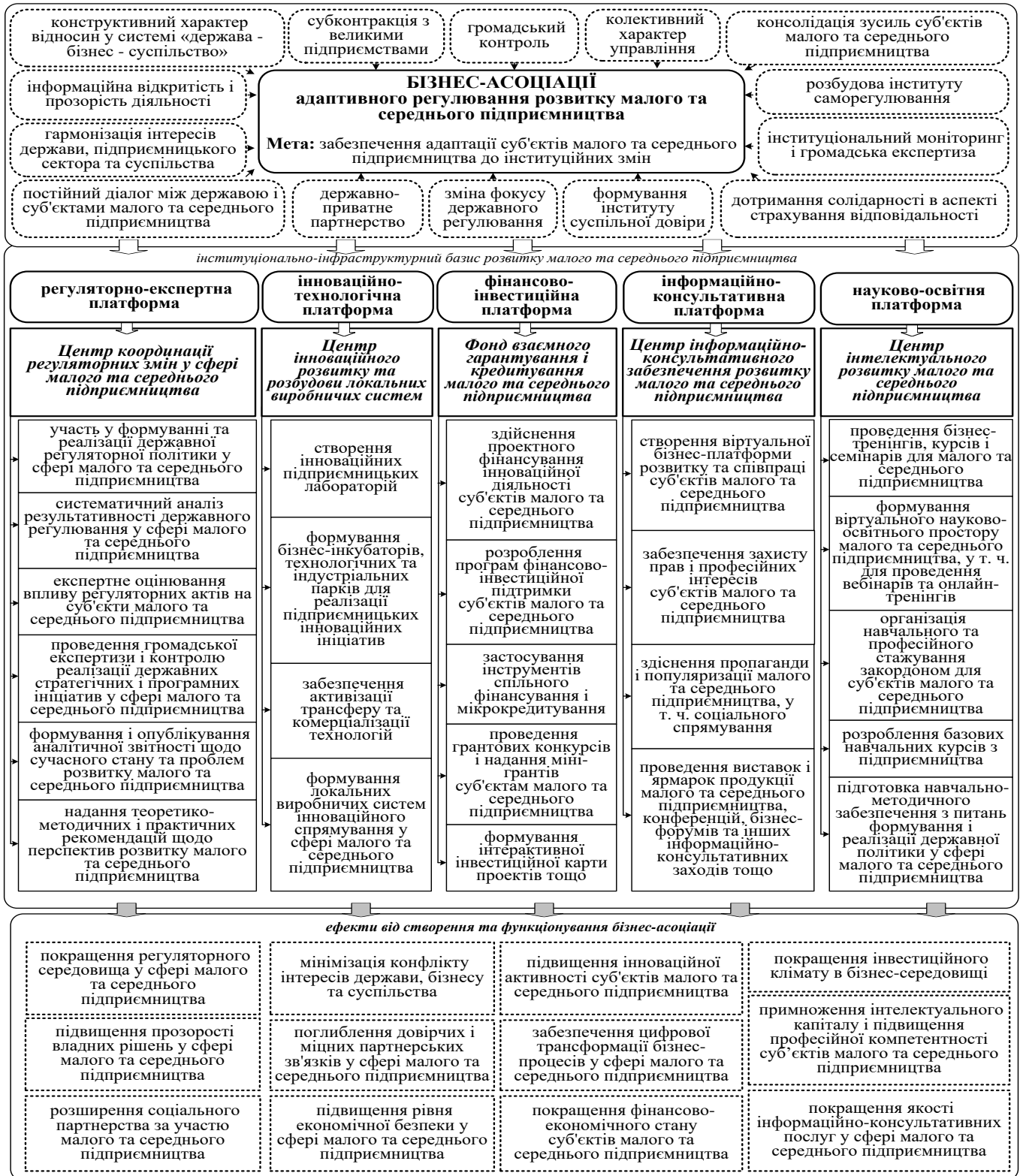

Рис. 7. Підхід до організації державного регулювання малого та середнього підприємництва

Розкрито ефекти від створення і функціонування бізнес-асоціацій, основні з яких полягають в удосконаленні регуляторного середовища, підвищенні прозорості

та ефективності владних рішень, розширенні соціального партнерства за участю малого та середнього підприємництва, покращенні інвестиційного клімату, підвищенні інноваційної активності суб'єктів малого та середнього підприємництва і забезпеченні їх цифрової трансформації, покращенні якості інформаційно-консультативних послуг у цій сфері. Впровадження запропонованого підходу дозволить підвищити конкурентні переваги суб'єктів малого та середнього підприємництва на національному і глобальному ринку.

ВИСНОВКИ

У процесі дисертаційного дослідження отримано нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують актуальне науково-прикладне завдання щодо удосконалення державного регулювання суб'єктів малого та середнього підприємництва на основі формування інституціонально-інфраструктурного базису їх розвитку в контексті забезпечення економічного зростання України.

У результаті проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. Вітчизняний сектор малого та середнього підприємництва функціонує в умовах кризи, зумовленої впливом різного роду деструктивних факторів. Вони виявлені і систематизовані залежно від сфери і рівня виникнення за такими групами: загальноекономічні та політичні, інституціонально-регуляторні, фінансово-інвестиційні, інформаційно-консультативні та комунікативні фактори зовнішнього середовища; організаційно-управлінські, фінансово-економічні, інвестиційні та інноваційно-технологічні фактори внутрішнього середовища. Обґрунтовано, що наразі має місце посилення дестабілізуючого впливу останніх на розвиток суб'єктів малого та середнього підприємництва, що є результатом низької ефективності важелів щодо їх державної підтримки. Розкрито періодизацію розвитку державного регулювання малого та середнього підприємництва, яка відображує еволюційні зміни законодавчої бази та інструментів державного регулювання підприємництва відповідно до рівня компетентності органів влади та населення. Визначено основні недоліки сучасного етапу реалізації державної політики у сфері малого та середнього підприємництва і розкрито першочергові заходи щодо їх подолання.

2. Ґрунтуючись на системно-структурному та аналітико-результативному підходах до розроблення державної політики у сфері господарської діяльності, удосконалено теоретичні положення державного регулювання малого та середнього підприємництва, які містять авторське трактування змісту даного поняття, систему нормативних, загальних і специфічних принципів і напрямів реалізації державної політики розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва. Сформовані положення лягли в основу розроблення інструментарію державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні.

3. Для визначення дієвості заходів щодо стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва, які реалізуються державою на сучасному етапі, запропоновано методичний підхід до оцінювання результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва, що ґрунтується на визначенні індикаторів реалізації державної політики в цій сфері на національному рівні та в

розрізі її ключових напрямів. Це надало можливість оцінити ефективність важелів державного регулювання і визначитися щодо пріоритетних інструментів державної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва.

4. Досягнення високого рівня результативності державної політики у сфері розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва потребує впровадження державою дієвих важелів щодо підвищення їх конкурентоспроможності у світовому просторі. Розкрито інструменти державного регулювання суб'єктів малого та середнього підприємництва, які згруповано залежно від пріоритетів їх зростання (забезпечення цифрової трансформації бізнес-процесів, активізація інтернаціоналізації бізнесу, формування високотехнологічного сектора, розвиток інноваційного підприємництва і стартап-компаній) і напрямів державного регулювання (інституційно-правові, бюджетно-податкові, фінансово-інвестиційні, інституціонально-інфраструктурні та інформаційно-консультативні інструменти). Використання запропонованого інструментарію дасть змогу сформувати дієву систему державної підтримки розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва з позиції досягнення визначених пріоритетів.

5. Сформувати сприятливе інституціональне середовище для досягнення цілей розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва дозволяє запропонована модель його створення, що заснована на врахуванні глобальних трендів у сфері управління підприємницькою діяльністю, які дозволили визначити напрями співпраці інституцій державного, бізнес- і громадського рівнів, і включає інституції координації міжсекторальної взаємодії щодо адаптації суб'єктів малого та середнього підприємництва до інституціональних змін у середовищі їх функціонування. Це дало змогу визначитися щодо організаційної основи активізації процесів розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва.

6. Найбільш дієвою організаційною формою створення інституціонально-інфраструктурного середовища розвитку малого та середнього підприємництва визначено бізнес-асоціації. Ґрунтуючись на цьому, розроблено підхід до організації державного регулювання малого та середнього підприємництва, що передбачає залучення бізнес-асоціацій як посередницьких структур в узгодженні ініціатив держави, бізнесу і громадськості щодо розроблення і реалізації інструментарію стимулювання інноваційного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів малого та середнього підприємництва. Розкрито мету і принципи створення і функціонування бізнес-асоціацій, їх основні завдання за такими напрямами розвитку малого та середнього підприємництва: регуляторно-експертний, інноваційно-технологічний, фінансово-інвестиційний, інформаційно-консультативний і науково-освітній. Створення бізнес-асоціацій дасть можливість підвищити конкурентні переваги вітчизняних суб'єктів малого та середнього підприємництва в бізнес-середовищі.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

монографії:

1. Фролова Н. Л. Організаційно-економічний інструментарій державної

регуляторної політики у сфері малого та середнього підприємництва в Україні. *Європейський вектор модернізації економіки : креативність, прозорість та сталий розвиток* : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. Х. : ФОП Панов А. М., 2018. С. 258-269. (Особистий внесок: розкрито інструменти державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні).

2. Фролова Н. Л. Обґрунтування доцільності зміни векторів реалізації державної політики економічного зростання. *Управління інвестиціями та капіталізацією в контексті економічної безпеки* : монографія / Я. П. Квач, В. В. Коваль, О. В. Слободянюк та ін.; заг. ред. Я. П. Квач. Одеса : Друкарський дім, 2018. С. 17-31. (Особистий внесок: визначено внутрішні джерела економічного зростання України).

статті, що входять до переліку наукових фахових видань і включені до міжнародних наукометричних баз:

3. Фролова Н. Л., Дикань О. В. Удосконалення сутності та структури інноваційного потенціалу підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. Вип. 50. С. 282-285. (Особистий внесок: виділено регулятивну сферу формування інноваційного потенціалу підприємства).

4. Фролова Н. Л. Аналіз державної політики в сфері розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. Вип. 60. С. 62-71.

5. Фролова Н. Л. Світовий досвід державної політики у сфері розвитку малого та середнього бізнесу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. Вип. 61. С. 68-78.

6. Фролова Н. Л. Теоретичні аспекти формування державної регуляторної політики у сфері розвитку малого та середнього підприємництва. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 2 (64). С. 28-34.

7. Фролова Н. Л. Систематизація деструктивних факторів розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20. Ч. 3. С. 116-121.

8. Фролова Н. Л. Теоретико-методологічні основи оцінки результативності реалізації державної політики розвитку малого та середнього підприємництва. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 33. С. 59-64.

9. Фролова Н. Л. Антикризисний підхід до державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні. *Агросвіт*. 2019. № 3. С. 71-78.

10. Фролова Н. Л., Дикань О. В. Антикризисне регулювання розвитку малого та середнього підприємництва : інституціонально-інфраструктурний аспект. *Агросвіт*. 2019. № 4. С. 15-23. (Особистий внесок: визначено ключові завдання бізнес-асоціацій адаптивного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва).

статті у зарубіжних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз:

11. Frolova N., Dikan O., Obruch H., Panchenko N. Formation of the Conceptual Basis of State Support for Development of Social Enterprises in Ukraine. *International Journal of Engineering & Technology*. 2018. Vol. 7 (4.3). P. 419-425. (Особистий внесок:

розкрито інструменти державної підтримки і стимулювання розвитку соціального підприємництва в Україні).

тези доповідей і матеріали науково-практичних конференцій:

12. Фролова Н. Л. Особливості державної політики в сфері розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Європейський вектор модернізації економіки : креативність, прозорість та сталий розвиток* : тези доповідей за матеріалами Х Ювілейної Міжнар. наук.-практ. конф. (18-19 квітня 2018 р., м. Харків). У 3 частинах. Х. : ХНУБА, 2018. Ч. 2. С. 224-225.

13. Фролова Н. Л., Дикань О. В., Обруч Г. В. Проблеми та перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні. *Технології та інфраструктура транспорту* : тези доповідей Міжнар. наук.-техн. конф. (14-16 травня 2018 р., м. Харків). Х. : УкрДУЗТ, 2018. С. 394-395. (Особистий внесок: розкрито проблеми розвитку соціального підприємництва в Україні).

14. Фролова Н. Л., Дикань О. В. Інструменти державної регуляторної політики у сфері малого та середнього підприємництва в Україні. *Проблеми розвитку малих відкритих економік* : матеріали Всеукр. форуму з проблем міжнародних економічних відносин (в онлайн форматі) (18 квітня 2018 р., м. Житомир). Житомир : ЖДТУ, 2018. С. 99-100. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/> (дата звернення: 18.04.2018 р.). (Особистий внесок: виділено інструменти регуляторного та координуючого впливу держави на мале та середнє підприємництво).

15. Фролова Н. Л. Дослідження світового досвіду державної політики у сфері розвитку малого та середнього бізнесу. *Фінансування, інвестування та кредитування в Україні : проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (20 травня 2018 р., м. Дніпро). Дніпро : ДДАЕУ, 2018. Ч. 1. С. 249-250. URL: <https://www.dsau.dp.ua/> (дата звернення: 20.05.2018 р.).

16. Фролова Н. Л. Теоретичні основи розробки державної політики у сфері розвитку малого та середнього підприємництва. *Міжнародна транспортна інфраструктура, індустриальні центри та корпоративна логістика* : тези доповідей за матеріалами XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (7-9 червня 2018 р., м. Харків). Х. : УкрДУЗТ, 2018. С. 150-153.

17. Фролова Н. Л. Оцінка сприятливості бізнес-середовища України в глобальному економічному вимірі. *Економіка, фінанси, управління та право : теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку*: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (23 липня 2018 р., м. Полтава). У 2 частинах. Полтава : ЦФЕНД, 2018. Ч. 1. С. 20-21.

18. Фролова Н. Л. Деструктивні фактори макрооточення суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (14-15 вересня 2018 р., м. Одеса). Одеса : Атлант, 2018. С. 247-248.

19. Фролова Н. Л. Державна підтримка розвитку малого та середнього підприємництва: аспект бюджетного фінансування. *Розвиток фінансів, банківської справи та страхування в Україні та світі* : тези доповідей I Всеукр. дослід.

інтернет-конф. (20 вересня 2018 р., м. Київ). К. : ЦДФБС «ФБС Груп», 2018. С. 89-90. URL: <http://fbsgroup.at.ua/> (дата звернення: 20.09.2018).

20. Фролова Н. Л. Формування системи індикаторів оцінки результативності реалізації державної політики у сфері розвитку малого та середнього підприємництва. *Сучасні проблеми менеджменту* : матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (19 жовтня 2018 р., м. Київ). К. : Нац. авіац. ун-т, 2018. С. 553-556.

21. Фролова Н. Л. Інституціональні основи державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні. *Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання* : тези доповідей VIII наук.-практ. конф. (29 листопада 2018 р., м. Харків). Х. : Національна академія Національної гвардії України, 2018. С. 254-256.

22. Фролова Н. Л., Дикань О. В. Макроекономічна динаміка розвитку України: оцінка наслідків реалізації державної економічної політики. *Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (28 листопада 2018 р., м. Харків). Х. : ХНАДУ, 2018. С. 107-110. (*Особистий внесок: визначено основні макроекономічні диспропорції розвитку України*).

23. Фролова Н. Л. Пріоритетні вектори та важелі антикризового державного регулювання малого та середнього підприємництва в Україні. *Економічне зростання : стратегія, напрями і пріоритети* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (26 січня 2019 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2019. С. 20-22.

24. Фролова Н. Л. Інституціонально-інфраструктурний базис антикризового регулювання розвитку малого та середнього підприємництва. *Міжнародні економічні відносини на сучасному етапі : стан, проблеми та розвиток* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (16 лютого 2019 р., м. Дніпро). Дніпро : НО «Перспектива», 2019. С. 43-46.

АНОТАЦІЯ

Фролова Н. Л. Державне регулювання малого та середнього підприємництва: інституціонально-інфраструктурний аспект. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Український державний університет залізничного транспорту Міністерства освіти і науки України, Харків, 2019.

Дисертація присвячена удосконаленню теоретико-методологічних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо державного регулювання малого та середнього підприємництва як базису економічного зростання України. Виділено періоди становлення і розвитку державного регулювання малого та середнього підприємництва. Виявлено основні недоліки системи державного управління суб'єктами малого та середнього підприємництва і розкрито пріоритетні заходи щодо її удосконалення. Розвинуто теоретичні положення державного регулювання малого та середнього підприємництва за рахунок їх доповнення авторським визначенням даного поняття з позиції системно-структурного і

аналітико-результативного підходів, системою принципів і напрямів державної політики в цій сфері. Систематизовано інструменти державного регулювання малого та середнього підприємництва за пріоритетами розвитку суб'єктів цієї сфери і напрямами їх державного управління. Розкрито методичний підхід до оцінювання результативності державного регулювання малого та середнього підприємництва. Сформовано модель інституціонального середовища розвитку малого та середнього підприємництва, яку доповнено, по-перше, глобальними трендами у сфері управління підприємницькою діяльністю, що визначили напрями співпраці інституцій державного, бізнес- і громадського рівнів; по-друге, інституціями координації міжсекторальної взаємодії щодо адаптації суб'єктів малого та середнього підприємництва до інституціональних змін у середовищі їх функціонування. Розкрито підхід до організації державного регулювання малого та середнього підприємництва, який передбачає залучення бізнес-асоціацій як посередницьких структур в узгодженні ініціатив держави, бізнесу і громадськості щодо розроблення і реалізації інструментарію стимулювання інноваційного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Ключові слова: державне регулювання, мале та середнє підприємництво, періодизація, методичний підхід, інструменти, інституціональне середовище, міжсекторальна взаємодія, інституціонально-інфраструктурний базис, саморегулівні інституції, бізнес-асоціації, адаптивне регулювання.

АННОТАЦИЯ

Фролова Н. Л. Государственное регулирование малого и среднего предпринимательства: институционально-инфраструктурный аспект. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Украинский государственный университет железнодорожного транспорта Министерства образования и науки Украины, Харьков, 2019.

Диссертация посвящена совершенствованию теоретико-методологических положений, методических подходов и практических рекомендаций по государственному регулированию малого и среднего предпринимательства как базиса экономического роста Украины. Выделены периоды становления и развития государственного регулирования малого и среднего предпринимательства. Выявлены основные недостатки системы государственного управления субъектами малого и среднего предпринимательства и раскрыты приоритетные мероприятия по ее усовершенствованию. Развита теоретические положения государственного регулирования малого и среднего предпринимательства за счет их дополнения авторским определением данного понятия с позиции системно-структурного и аналитико-результативного подходов, системой принципов и направлений государственной политики в этой сфере. Систематизированы инструменты государственного регулирования малого и среднего предпринимательства по приоритетам развития субъектов этой сферы и направлениям их государственного

управления. Раскрыт методический подход к оценке результативности государственного регулирования малого и среднего предпринимательства. Сформирована модель институциональной среды развития малого и среднего предпринимательства, которая дополнена, во-первых, глобальными трендами в области управления предпринимательской деятельностью, что определили направления сотрудничества институтов государственного, бизнес- и общественного уровней; во-вторых, институтами координации межсекторального взаимодействия по адаптации субъектов малого и среднего предпринимательства к институциональным изменениям в среде их функционирования. Раскрыт подход к организации государственного регулирования малого и среднего предпринимательства, предусматривающий привлечение бизнес-ассоциаций как посреднических структур в согласовании инициатив государства, бизнеса и общественности по разработке и реализации инструментария стимулирования инновационного развития и обеспечения конкурентоспособности субъектов малого и среднего предпринимательства.

Ключевые слова: государственное регулирование, малое и среднее предпринимательство, периодизация, методический подход, инструменты, институциональная среда, межсекторальное взаимодействие, институционально-инфраструктурный базис, саморегулируемые институты, бизнес-ассоциации, адаптивное регулирование.

SUMMARY

Frolova N. L. State regulation of small and medium-sized entrepreneurship: institutional and infrastructure aspect. – Qualifying scientific work as a manuscript.

The thesis for the degree of Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Ukrainian State University of Railway Transport, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2019.

The thesis is devoted to the improvement of theoretical and methodological provisions, methodological approaches and practical recommendations on state regulation of small and medium-sized entrepreneurship as the basis of economic growth of Ukraine. The study of the processes formation and implementation state policy in the field of entrepreneurship allowed to identify the periods of formation and development state regulation of small and medium enterprises, which reflect the evolutionary changes in the legislative framework and instruments state regulation of entrepreneurship in accordance with the level of competence of the authorities and the population of Ukraine. The study of the features current stage of state regulation of small and medium-sized entrepreneurship has revealed its main shortcomings and identifies priority measures to overcome them.

The study of the theory of state management socio-economic processes allowed forming the theoretical provisions of state regulation of small and medium-sized entrepreneurship, which contain the author's understanding of the content this concept, the system of normative, general and specific principles and directions of implementation of state policy in this area. It is proposed to consider the state regulation of small and medium-sized entrepreneurship as a direction of the state economic policy based on the application of system-structural and analytical-effective approaches to the definition of

effective mechanisms, methods and tools for the formation of a favorable environment for the competitiveness of small and medium-sized entrepreneurship, taking into account global trends in the development of the business sector.

It is found out that the formation of system effective levers of state regulation of small and medium-sized entrepreneurship requires an assessment of the effectiveness of the current state policy in this area. A methodical approach to assessing the effectiveness of state regulation of small and medium-sized entrepreneurship is proposed, which involves the calculation of indicators to assess the effectiveness of the implementation of public policy in this area at the national level and in the context of its key areas.

Despite the critical level effectiveness of state policy in the field of small and medium-sized entrepreneurship, the tools of state regulation on the priorities of small and medium-sized entrepreneurship (ensuring digital transformation of business processes, the intensification of internationalization of business, the formation of high-tech sector, the development of innovative entrepreneurship and start-up companies) and areas of state regulation of subjects in this sphere: institutional and legal, fiscal, financial and investment, institutional and infrastructure, information and advisory tools.

The study of the features institutional support for the development of small and medium-sized entrepreneurship allowed determining the imperfection of the institutional and infrastructure environment of their functioning. It is proved that overcoming the identified shortcomings and increasing the level of adaptability of small and medium-sized entrepreneurship in the institutional transformations in the country requires the participation of the public sector in the formation and implementation of public policy in this area. A model of the institutional environment for the development of small and medium-sized entrepreneurship, which, firstly, takes into account global trends in business management, identified areas of cooperation institutions of state, business and social levels, and, secondly, includes institutions of coordination intersectoral cooperation on the adaptation of small and medium-sized entrepreneurship in institutional changes in the environment of their functioning. This gave the opportunity to decide on the institutional basis of development of small and medium-sized entrepreneurship in Ukraine.

It is revealed that the harmonious combination mechanisms of state regulation and self-regulation will allow neutralizing the shortcomings of the system public administration of small and medium-sized entrepreneurship and ensuring effective co-regulation processes of their development. An approach to the organization of state regulation of small and medium-sized entrepreneurship, based on the involvement of business associations as intermediary structures in the coordination of initiatives of the state, business and the public to develop and implement tools to stimulate innovative development and ensure the competitiveness of small and medium-sized entrepreneurship. This will increase the competitive advantages of domestic small and medium-sized entrepreneurship in the global business space.

Keywords: government regulation, small and medium enterprises, periodization, methodological approach, tools, institutional environment, intersectoral interaction, institutional and infrastructural basis, self-regulatory institutions, business associations, adaptive control.

Фролова Наталія Львівна

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА
СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-
ІНФРАСТРУКТУРНИЙ АСПЕКТ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Надруковано за авторським оригіналом

Відповідальний за випуск

Н.Є. Каличева

Підписано до друку «28» травня 2019 р. Формат 60x90/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 81.

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00 № 507350.
61003, м. Харків, пров. Соляниківський, 4.
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96